

Russische Opening

We lagen tussen Moskou en Berlijn achter ons een bos vóór ons een rivier tweeduizend kilometer ver Berlijn honderdtwintig kilometer Moskou in loopgraven van bevroren slijk te wachten op het bevel om aan te vallen en op de eerste sneeuw en op de Duitsers overdag hoorden we het front 's nachts was het te zien den Duits had wat wij nodig hadden tanks vliegtuigen de arrogantie van de winnaar mijn soldaten hadden angst en niet veel meer angst is de moeder van soldaten en het eerste mes gaat door de navelstreng en wie het mes niet krijgt sterft aan de moeder mijn soldaten kwamen pas van school de oorlog hadden ze gezien in de cinema ik was hun commandant en mijn angst was de angst voor hun angst en nader kwam het front en van het front de deserteurs van waar komen jullie kameraden uit de heksenketel door den Duits omsingeld heb je 'm gezien hoe hij vecht den Duits heb je 'm gezien gezien een horizon van tanks die recht op u afkomt dat is den Duits zo een hemel van vliegtuigen dat is den Duits en een tapijt van bommen dat over Rusland valt ge zult 'm rap genoeg zien met uw eigen ogen nog vóór ge wakker wordt uit uw volgende slaap en misschien wordt ge niet eens wakker uit uw volgende slaap waar gaan jullie zo snel naartoe blijf hier rust uit van 't front vertel kameraden zo gingen de gesprekken bij de kampvuren ik hoorde ze en las in de bevelen van de regimentsstaf Hitler zegt de wereld de weg naar Moskou nog enkel een wandeling het bestaat niet meer het Rode Leger mijn wijsvinger gleed met de regels mee en mijn handen hielden het papier vast de woorden sloegen mijn kop in als bliksem en ik wist zonder te denken hun weg naar Moskou is nog enkel een wandeling als ze ons verslaan en verslagen worden we niet door tanks door geen vliegtuig of bomtapijt verslagen worden we door de generaal die Angst heet en alleen als we dié verslaan winnen we ik keek naar de rivier ze had mooi kunnen zijn misschien met blaadjes en met bloesems voor mij was hij niet diep genoeg geen hindernis voor de Duitsers en het bos op de andere oever misschien dat een schilder daar van kon houden ik haatte elke boom en elke struik die dekking bood aan den Duits ze moesten het uitsnokken dat bos en wéér de gesprekken bij de kampvuren we komen van 't front we hebben honger vertel ons van 't front en vreet jullie te barsten vertellen morgen is 't hier het front dan kunt ge er mee trouwen met Den Duits als uw vingers er zo naar jeuken trouwen wij steken er de stoof mee aan met den Duits gij pas maar op dat hij uw vingers niet verbrandt ik hoorde hun gezwets en hun gelach hol als uit de buik van doden en zag bij 't krieken van de dag hun grauwe gezichten en zei wat zijn dat voor liedjes die jullie zingen zijn jullie klaagwijven of soldaten en wie gaf jullie verlof van 't front den Duits zeiden ze lachen deden ze niet meer ik zei tegen de muur moesten ze jullie zetten ja zeiden ze zolang er nog 'ne muur

staat waar wij vandaan komen is gene muur meer te zien mijn hand greep al naar de revolver maar ik hoorde mijn stem zeggen pak uw gammel eet onzen boef en marcheer terug naar jullie heksenketel als het leven jullie nog iets waard is of jullie dood als ik jullie hier morgen nog zie wordt het de muur al is het de laatste die de oorlog hier laat staan ze gingen niet terug naar hun heksenketel ze verdwenen in de nacht richting Moskou en anderen kwamen met een grauw gezicht en zaaiden angst ik wist dat ik moest wieden dat anders onkruid opschiet dat de Duitsers smaakt liefde voor het leven zonder dood en oorlog die van soldaten deserteurs maakt die dag ik weet nog goed wanneer en zal hem nooit vergeten gegrift in mijn geheugen door de twee salvo's die ik zal blijven horen tot men mij mijn aandeel aarde geeft nader kwam het front spaarzaam viel de sneeuw de wind woei door de grachten tot in mijn neus de geur van angst die koud lag in de nek van de soldaten tot in mijn oor hun fluisteren wacht maar op den Duits den Duits slaat niet toe waar ge het denkt daar houdt hij niet van en waar houdt hij dan wel van den Duits hij pakt u in de tang en dan dan zijt ge zelf uw eigen naaste en bid dat er een bos is in de buurt anders houdt ge geen vriend meer over alleen het bos is uw vriend den Duits gaat niet het bos in snapt ge voor 't bos heeft hij respect den Duits nieuwe liedjes uit de heksenketel ze zouden ze de koppen moeten inslaan de Duitser heeft ze murw gemaakt dacht ik de oorlog begint maar pas zij zijn al ten einde ze zouden hun koppen mogen strelen ik had nog scherp in mijn geheugen mijn eerste slag en mijn angst in mijn schuttersputje toen mijn eerste tank zich voor de hemel schoof en mij bedolf en zijn rupsketting dwars door mijn slaap sporen trok tot aan mijn andere eerste keer vóór mij een tank in vuur en vlam getroffen door de bliksem uit mijn hand ik dacht crapuul dacht ik dat ons brood opvreet en mijn soldaten voedert met hun angst ze zouden ze ter plekke moeten afschieten ik wist alleen verschrikking verdrijft de angst ik zag staal glanzen in de bosjes bij de oever tussen de bladeren verstopt een schutter met mitrailleur alles in orde vroeg ik en hij in orde de bruid is voor het huwelijk opgetut alleen de bruidegom laat op zich wachten den Duits ik had geen andere taal meer ik mikte op de stroom en schoot het wapen leeg als was het een Duitse stroom het water danste wanneer laten we de Duitsers dansen wanneer zal 't water rood zijn van hun bloed ik schreeuwde Alarm en Te Wapen en een schreeuw ging rond de Duitsers 't was als een echo geworpen van de ene bergwand naar een andere en het was meer gefluister dan geschreeuw dat in één adem door de grachten waarde alsof ze al naast ons stonden de Duitsers soldaten sprongen uit hun graven doken hun graven weer in sprongen dan weer uit hun graven op als trekpoppen toen liep de eerste het bos in hij was niet de laatste iedereen rende mee tot er iemand Halt riep en niet met mijn stem ik stond naast mij en staarde

naar het schouwspel de hand op de loop van het wapen waarmee ik op mijn toneel tussen bos en rivier Den Duits zijn rol had gegeven en met succes de vlucht was het applaus omdat voor mij de woorden waren uitgeput tweeduizend kilometer ver Berlijn honderdtwintig kilometer Moskou pas als de eersten bleven staan tegengehouden door de stem die halt riep en terugkeerden en voor mij stonden als bekeerde heidenen tussen angst en schaamte en anderen verder liepen pas dan voelde ik de pijn aan mijn hand verbrand door het staal ik zat in mijn bunker blik naar de grond hield met mijn handen m'n hoofd vast en dacht wat moet ik doen om van deze hoop mensen een bataljon te maken voor de eerste slag toen kwam de luitenant en de tijd stond stil kameraad commandant een korporaal is met de anderen mee het bos in gelopen En dat is niet het ergste niet het ergste wat dan nog hij heeft in zijn eigen hand geschoten zo in zijn eigen hand geschoten en wat nog meer niets meer kameraad commandant een ongeluk kameraad commandant het was geen ongeluk en wat heb je gedaan hem doodgeschoten ik heb zijn hand verbonden en hem gearresteerd hij wacht daarbuiten ik wil hem niet zien waarom heb je hem niet doodgeschoten ik ik weet het niet en ik zou het wel moeten weten zeker breng hem binnen kameraad commandant neemt u mij niet kwalijk spreek de waarheid het was puur toeval ik weet zelf niet hoe ik ben gestruikeld toen ik het bos in liep ben het bos in gelopen met de anderen dat was verkeerd je verstoopt je niet voor de vijand hoewel kameraad commandant u weet zelf het was toch maar een oefening geen Duitser ver of in de buurt toch maar een oefening zo en het schot in je hand het is de rechter toch dat was ook maar een oefening je hebt je niet gespaard hè tot bloedens toe heb je geoefend hè en heb je pijn ja kameraad commandant je zal misschien je hand niet meer kunnen gebruiken en misschien kan de oorlog jou niet meer gebruiken met een hand te weinig als soldaat misschien kameraad commandant hou op met liegen Vanonder mijn ogen Hier blijven zal ik je zeggen wat je bent een lafaard een verrader van het vaderland de wonde bloedt nog een gaaf schot dit is de laatste keer dat je je eigen bloed te zien krijgt je hebt het vergoten maar niet voor ons over een uur krijg je de vrede die je zoekt voor jou geen Duitse kogel meer kameraad luitenant brengt u hem weg ik wil hem niet meer zien en zijn eigen peloton zal hem fusilleren voor ogen van het bataljon over een uur dat is mijn bevel de luitenant vroeg hebben wij het recht ik zei mijn bevel wordt uitgevoerd en als het onrecht is krijg ik de kogel maar u schrijft het rapport kameraad luitenant het uur duurde mijn leven lang zestig minuten kort was zijn uur elke minuut een eeuwigheid in open vierhoek stond het bataljon en geen gezicht was als een ander maar op mijn bevel klikten de geweren met het geluid van een geweer en er was iets als trots in mij deze hoop mensen uit stad en steppe wordt nu een bataljon en schaamte beving

mij over mijn trots en woede en verdriet moet er een dode zijn of de blik gericht op zulk een dood om van een bataljon een bataljon te vormen en vóór het bataljon in houding de man die sterven moest omdat ik dat had bevolen wat had ik anders moeten bevelen tweeduizend kilometer ver Berlijn honderdtwintig kilometer Moskou mijn soldaten sidderend voor de vijand die half Europa onder de laarzen had het peloton was aangerukt de groep die hij geleid had en niet geleid omdat hij zichzelf niet kon bevelen in zijn kort moment van lafheid hij zocht de gezichten af met ogen grauw waarin het besef stond van het sterven en duizend ogen zagen dwars door hem alsof hij al door de dood doorschijnend was hij had geen plaats meer voor zijn handen de rechter stijf in het bebloed verband geen koppelriem geen geweer geen strepen niemand die naast hem stond om hem uit de wind te houden en een God had hij nu ook niet meer met wie hij zijn dood had kunnen delen geen vaderland om die te gedenken ik stond in zijn mantel en bevroor in de wind het rumoer van het front klonk als een smartlap en met de lippen stijf gesloten zei hij terwijl hij salueerde met zijn kapotgeschoten hand kameraad commandant vergeeft u mij en laat mij meevechten aan het front ik zei trek die mantel uit dat is een soldatenmantel jij bent nu geen soldaat meer en met drie vingers van zijn kapotgeschoten hand knoopte hij langzaam zijn mantel los toen werden de geweren aangelegd en alles en iedereen wachtte op mijn commando vuur de soldatenruggen en de wankelende geweren vroegen mij waarom mij leek het of zelfs de wind stilstond zwol dan aan tot het stormde in mijn hoofd en met de lippen stijf gesloten zei ik doe uw mantel aan ik vroeg hij de mantel moet ik niet neergeschoten worden en ik neem uw plaats in gaat ge vechten en ja ik zal vechten zei hij en wilde zijn mantel aantrekken vond met de verbonden hand de mouw niet hij lachte met ons mee verlost van de last die hem al een uur lang bezwaarde met het gewicht van de aarde die hem bedekt tien handen trokken nu aan zijn mantel zodat hij de mouwen vond en heen en weer en aan het lachen kwam geen eind toen brak de film en het beeld werd uitgewist door mijn commandovuur en het salvo dreunde uit twaalf geweren als één enkel schot en er was geen luider schot in heel de oorlog het salvo was de trots van de commandant in zijn uniform mijn andere ik wilde de dode om vergiffenis vragen voor deze dood die mijn werk was zoals hij mij had gevraagd voordien om een andere dood dan die van de schande voor zijn moment van lafheid iets trok mijn hand naar mijn helm om te salueren als een laat antwoord op zijn laatste salueren met zijn kapotgeschoten hand en zonder helm en medelijden met verraders is verraad zei de commandant hand op de revolver geef hem de mantel terug en begraaft hem dat was de eerste stap van mijn bataljon op onze weg van Moskou naar Berlijn en altijd loopt de dode in mijn pas ik adem eet drink slaap 's nachts in mijn hoofd de

oorlog houdt niet meer op het ene salvo en het andere salvo lopen tussen mijn slapen over en weer en de medailles gloeien op mijn borst als hij mij aanspreekt met stijf gesloten lippen en met zijn kapotgeschoten hand mij salueert hij die ik liet neerschieten volgens het kriegsrecht als lafaard en verrader van het vaderland in het oorlogsjaar éenenveertig in oktober Tweeduizend kilometer ver Berlijn honderdtwintig kilometer Moskou (1984 – vertaling Sam Bogaerts)